Šifra kandidata:

Državni izpitni center

M 1 1 1 5 2 1 1 2

SPOMLADANSKI IZPITNI ROK

SOCIOLOGIJA

Izpitna pola 2

Sreda, 1. junij 2011 / 90 minut

Dovoljeno gradivo in pripomočki:
Kandidat prinese nalivno pero ali kemični svinčnik.
Kandidat dobi dva ocenjevalna obrazca.

SPLOŠNA MATURA

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila.
Ne odpirajte izpitne pole in ne začenjajte reševati nalog, dokler vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite kodo oziroma vpišite svojo šifro (v okvirček desno zgoraj na tej strani in na ocenjevalna obrazca).

Izpitna pola vsebuje 4 strukturirane naloge, od katerih izberite 2. Število točk, ki jih lahko dosežete, je 35; vsaka naloga je vredna 17,5 točke.

V preglednici z "x" zaznamujte, kateri nalogi naj ocenjevalec oceni. Če tega ne boste storili, bo ocenjevalec ocenil prvi dve nalogi, ki ste ju reševali.

I	II	III	IV

Rešitve, ki jih pišite z nalivnim peresom ali s kemičnim svinčnikom, vpisujte **v izpitno polo** v za to predvideni prostor. Pred vsak odgovor napišite številko vprašanja, na katero odgovarjate. Pišite čitljivo. Če se zmotite, napisano prečrtajte in rešitev zapišite na novo. Nečitljivi zapisi in nejasni popravki bodo ocenjeni z nič (0) točkami.

Zaupajte vase in v svoje zmožnosti. Želimo vam veliko uspeha.

Ta pola ima 20 strani, od tega 2 prazni.

© RIC 2011

Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia

Prazna stran

OBRNITE LIST.

I. ETNIJA, NAROD, NACIJA

Vir A

19. stoletje je bilo v Evropi stoletje oblikovanja narodov – stoletje gospodarskega in političnega združevanja, jezikovnega poenotenja ter nastanka, uveljavitve in razširitve hegemonističnih kulturnih vzorcev. Razvoj se je začel na začetku 19. stoletja, vendar se do njegovega konca še ni zaključil. Prebivalce posamezne nacionalne države so še zmerom ločevale pregrade jezikovnega in kulturnega nerazumevanja. Notranje pregrade med mestom in podeželjem, med razredi in med pokrajinami …

(Wolf, E. R. (1999): Evropa in ljudstva brez zgodovine, II. del, SH, Ljubljana, str. 137)

Vir B

Nastala je (slovenska nacionalna država – op. a.) pozno ob hkratnem razpadu jugoslovanske federacije in socialističnega sistema. Gre za vzhodni, etnični način nastajanja nacije, kar pomeni, da se je nacionalna država izoblikovala šele potem, ko je bil narod že dalj časa izoblikovan in ko je razvijal svojo kulturo, izobraževalni sistem in gospodarstvo ob omejeni politični suverenosti in avtonomiji.

(Klinar, P. (1994): »O nacionalni identiteti in etnonacionalizmih«, Teorija in praksa, 5–6, str. 422)

Vir C

[…] nacionalizmu pripisujejo skorajda patološki značaj, utemeljenost v strahu in sovraštvu do Drugega in sorodnost z rasizmom, toda prav je, če opozorimo, da narodi budijo tudi ljubezen; […] Kulturni proizvodi nacionalizma – poezija, proza, glasba, likovna umetnost – s tisočerimi različnimi oblikami in stili to ljubezen jasno izražajo.

(Anderson, B. (1998): Zamišljene skupnosti. O izvoru in širjenju nacionalizma, SH, Ljubljana, str. 157)

Vprašanja:

1. Razložite dva družbena procesa oziroma dejavnika, ki sta vplivala na oblikovanje narodov. (Vir A)

   (4 točke)

2. Pojasnite razliko med narodom in nacijo (nacionalno državo).
   Pomagajte si z viroma A in B.

   (2 točki)

3. Katerega leta je nastala slovenska nacionalna država? (Vir B)

   (1 točka)

4. Katere nacionalne države so še nastale v (približno) istem času in na podoben način? Navedite tri.

   (1,5 točke)

5. Kaj je – v primerjavi z vzhodnim, etničnim načinom, ki ga omenja vir B – značilno za zahodni način nastajanja nacij? Navedite tudi konkreten primer tako nastale nacije oziroma nacionalne države.

   (3 točke)

6. Poleg vzhodnega in zahodnega načina oblikovanja nacij poznamo še druge.
   Kratko predstavite še enega.

   (2 točki)

7. Vir C nakazuje na dve različni plati nacionalizma. Poimenujte ju in kratko predstavite.

   (4 točke)

II. ZNANOST

Vir A

Na začetku novega veka se razvije nov pojem filozofije, ki ga ne moremo razločno razmejiti od poprejšnje filozofije, saj okrepi poprej opažene trende. V filozofiji humanizma in renesanse se že kaže slutnja novega spoznavnega problema. Vsem novoveškim filozofskim smerem je skupno eno: odvrnitev od avtoritet, kot so cerkev, država, metafizika, tradicija nasploh; edina priznana avtoriteta je razum (ratio). Začetek nove dobe zaznamujejo...

(Fürst, M., in Halmer, N. (1996): Filozofija, Ljubljana, DZS, str. 44)

Vir B

Z recesijo se v Slovenijo počasi vrača spoznanje zdrave pameti, da ne moremo napredovati brez kakovostnega znanja in razvoja. [...] Le s kreiranjem novih storitev, novih produktov, dvigom dodane vrednosti, skratka s pametno uporabo znanja se bo Slovenija uspešno razvijala naprej.

(Gams, M. (2010): Aktualni problemi slovenske znanosti, v: Delo, 28. 1. 2010, str. 26)

Vir C

Podatke in orodja, s katerimi delamo, bi načeloma lahko zlorabili. Tega se zelo dobro zavedam, a lahko le ponovim, da me to kot znanstvenika ne zanima in da pri svojem delu zelo pazim, da ne posegam v zasebnost uporabnikov. [...] Meje možnega pomikamo naprej in se med prvimi srečujemo z dilemami, kaj se na spletu sme in ne sme početi, katere podatke o uporabnikih shranjevati in kako jih obdelovati.

(Kučić, L. J. (2010): Iskanje orodja, s katerim bomo izluščili modrost množic. Intervju z dr. J. Leskovcem, profesorjem na Stanfordu, v: Delo, Sobotna priloga, 9. 1. 2010, str. 4)

Vprašanja:

1. V katero obdobje je mogoče umestiti začetke moderne znanosti?
   Navedite ustrezno stoletje. V pomoč vam je lahko vir A.
   (1 točka)

2. Katere družbene okoliščine so vplivale na razvoj moderne znanosti?
   Navedite in predstavite dve.
   (4 točke)

3. Katera družbena funkcija znanosti je predstavljena v viru B?
   (1 točka)

4. Navedite in predstavite še dve drugi družbeni funkciji znanosti.
   (4 točke)

5. Katera etična dilema znanosti je izpostavljena v viru C? Navedite jo.
   (1,5 točke)

6. Pojasnite etično dilemo znanosti, ki ste jo navedli v svojem odgovoru,
   in vključite v pojasnilo konkreten družbeni primer.
   (3 točke)

7. Predstavite še drugo etično dilemo, s katero se znanost prav tako srečuje in jo mora v raziskovanju upoštevati. Pri tem vključite en primer predstavljene etične dileme znanosti.
   (3 točke)

III. DRUŽINA

Vir A

Število evidentiranih primerov nasilja v družini narašča iz leta v leto. Razlogi za vse bolj negativne statistike se skrivajo v boljšem evidentiranju in ukrepanju policije, vse večji ozaveščenosti žrtev, na porast pa vpliva tudi gospodarska kriza.

(Belovič, M. (2009): Čedalje več primerov nasilja v družini, v: Delo, 7. 9. 2009, str. 2)

Vir B

Mož in žena oziroma partnerja/-ici imata različne in razmejene vloge. Moška vloga: prinaša zaslužek od zaposlitve, opravlja težja fizična opravila okoli doma, zahaja v ločeno (moško) družbo, drugače preživlja svoj prosti čas kot njegova partnerka in sam sprejema najpomembnejše odločitve, ki zadevajo družino. Ženska vloga: gospodinja, skrb za gospodinjstvo in otroke. Nakupuje, kuha, pospravlja. Verjetno ni zaposlena zunaj doma.

(Barle, A., in drugi (2004): Sociologija – učbenik za 280-urni predmet sociologije v 4. letniku gimnazijskega izobraževanja, DZS, Ljubljana, str. 93)

Vprašanja:

1. Opredelite družino, gospodinjstvo in sorodstvo ter ugotovite, po čem se družina razlikuje od drugih dveh kategorij.

   (4 točke)

2. Navedite oblike družin glede na število ljudi, ki živijo v skupnosti.

   (1,5 točke)

3. Na kateri problem opozarja vir A?

   (1 točka)

4. Navedite in pojasnite tri možne razloge za tovrstne probleme v družini.

   (3 točke)

5. Kateri tip delitve vlog v družini je razviden iz vira B?

   (1 točka)

6. Navedite in kratko predstavite še drugi tip delitve vlog v družini.

   (3 točke)

7. Predstavite dva vidika družinskega življenja, ki sta izpostavljena kritičnemu sociološkemu razmišljanju.

   (4 točke)

IV. DRUŽBENA NEENAKOST IN MOBILNOST

Vir A

Hindujska družba v tradicionalni Indiji je bila razdeljena na pet glavnih slojev: štiri »*varne*« ali kaste in peto skupino, parije, katere člani so bili znani kot nedotakljivi. Vsaka kasta se je nadalje delila na »jatije« ali podkaste, ki jih je bilo skupno več tisoč. Jatiji so bili poklicne skupine – obstajali so jati tesarjev, jati zlatarjev, jati lončarjev in tako dalje. Kaste so bile razvrščene glede na ritualno čistost.

(Haralambos, M., in Holborn, M. (1999): Sociologija. Teme in pogledi, DZS, Ljubljana, str. 29)

Vir B

Zgodovina sleherne dosedanje družbe je zgodovina razrednih bojev.
Svobodni in suženj, patricij in plebejec, baron in tlačan, cehovski mojster in pomočnik, skratka zatiralec in zatirani sta bila v nenehnem nasprotju med seboj, bojevala sta nepretrgan boj, zdaj prikrit, zdaj odkrit, boj, ki se je vsakokrat končal z revolucionarno preosnovo vse družbe ali pa s skupnim propadom bojujočih se razredov.

(Marx, K., in Engels, F. (1971): Izbrana dela, 2. zvezek, Cankarjeva založba, Ljubljana, str. 588–589)

Vprašanja:

1. O kateri obliki družbene slojevitosti govori vir A?
(1 točka)

2. Kaj je značilno za to obliko družbene slojevitosti? Navedite dve značilnosti.
(2 točki)

3. Navedite še preostale tri oblike družbene slojevitosti. Eno od njih podrobneje opišite.
(2,5 točke)

4. Vir B govori o konfliktu med družbenimi razredi. Kaj je vzrok tega konflikta?
(1 točka)

5. Pojasnite pojem ideologije, kakor ga razume Karl Marx.
(3 točke)

6. Max Weber drugače od Karla Marxa dopolnjuje slojevitost v ekonomskih sferi, ki jo zajema pojem razred, še z dvema neekonomskima vidikoma družbene neenakosti. Navedite ta dva neekonomska vidika in ju kratko pojasnite.
(3 točke)

7. Zakaj je slojevitost z vidika Davisove in Moorove funkcionalistične teorije tako pomembna za obstoj vsake družbe?
(2 točki)

8. Obstaja vrsta različnih teoretskih pristopov k problematiki revščine. Primerjajte teorijo subkulture revščine in teorijo situacijske prisile.
(3 točke)

Prazna stran